

ادامه در جهانی جدید

بررسی آموزش در فضای مجازی

منصور ملک عباسی

خاصی ندارد و هر زمان که برای مدرس مقدور باشد، می‌توان طرح درسی را اجرا کرد. البته باید توجه داشت، دانش آموز در فضای مجازی توان تمرکز و توجه در منزل در پای لب‌تاپ یا صفحه‌ی رایانه یا صفحه‌ی نمایش گوشی موبایل را برای بیش از ۱۵ تا ۲۰ دقیقه ندارد. اگر کلاسی بخواهد به مدت نیم‌ساعت برگزار شود، بهتر است با یک خداحافظی، پس از ۱۵ دقیقه تدریس و با یک سلام و علیک در آغاز ضبط ۱۵ دقیقه‌ی بعدی، کار به شکل ناپیوسته ادامه یابد.

با تعطیل شدن مدرسه‌ها و برخی مؤسسات آموزشی در اثر کرونا، دست‌اندرکاران نظام آموزشی به این فکر افتادند که مدرسه را در فضای مجازی راه‌اندازی کنند. این فکر روش و سبکی جدید در زندگی شهروندان ایجاد کرد. حال آنان باید برای مدتی نامعلوم خود را با آن وفق دهند و حتی برای زمانی طولانی با آن زندگی کنند. در منزل، مقابل گوشی موبایل نشستند و برنامه‌ی درسی یکی از کلاس‌هایم را ضبط می‌کردم تا بعداً آن فیلم درسی را در گروه مجازی برای دانش‌آموزانم بفرستم. زمانی که در همان گروه، پاسخ‌های سؤالات آزمون درس‌هایم را دریافت کردم و به بچه‌ها امتیاز دادم، یاد این جمله افتادم که همواره می‌گفتند هیچ دانش‌آموزی حق ندارد گوشی موبایل خود را به مدرسه بیاورد. حالا در این شرایط کرونایی، این مدرسه است که به موبایل‌های دانش‌آموزان وارد شده است. بله، شرایط ویژه‌ای است. اگر بتوانیم مطابق با شرایط، روش صحیح زندگی و استفاده از موقعیت‌ها را به دانش‌آموزان نشان دهیم، آن‌ها هم یاد می‌گیرند چگونه در فراز و نشیب‌های زندگی صحیح بیندیشند و خود را با امکانات و موقعیت‌ها وفق دهند، درست عمل کنند و راه موفقیت را بیابند.

● هر مجموعه‌ی آموزشی در بحث یاددهی-یادگیری و ارزشیابی از دانش‌آموزان تجربه‌هایی در این موقعیت کسب کرد. در این جاسعی داریم به برخی از این روش‌ها اشاره و نکاتی را یادآوری کنیم.

آموزش در فضای مجازی غیربرخط

برخی آموزگاران سعی دارند در فضای مجازی کلاس یا در محیطی غیر از کلاس، درسی را طرح کنند و مطالبی را یکسویه و متناسب با اهداف درس مطرح و پس از ضبط در گوشی موبایل یا محیط کلاس مدرسه، که از قبل آماده شده، طبق برنامه در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند. این مدل آموزش را آموزش مجازی «آفلاین» و غیربرخط می‌نامند. بله، در برخی موارد می‌توان از این روش استفاده کرد که دانش‌آموزی حضور ندارد و آموزگار خوددفا همی را به کمک عکس، نقشه، ابزار و وسایل آزمایشگاهی یا سایر امکانات ارائه می‌کند. ضبط این برنامه ساعت

دره‌ی سیلیکون

هیچ‌گاه فضای مجازی نمی‌تواند جای اتفاق‌هایی را که در دیدارها و ارتباطات واقعی رخ می‌دهند، از صله‌ی رحم در روابط خانوادگی گرفته تا کلاس و درس و مدرسه، حضور در مغازه و بازار، سفرهای دور و نزدیک و مشاهده‌ی عینی زیبایی‌ها و سختی‌های زندگی، بگیرد و احساس و لذت واقعی و آموزه‌های گوناگون را به ما هدیه کند.

«سیلیکون ولی» در کالیفرنیا آمریکا منطقه‌ای بسیار مشهور از نظر داشتن شرکت‌های بزرگ انفورماتیک همچون گوگل، اپل و فیس‌بوک است که در آنجا نهایت فناوری و ارتباط با جهان را می‌بینیم. نکته‌ی جالب اینکه اخیراً در آن منطقه مدرسه‌هایی تأسیس شده‌اند که مثل گذشته کلاس حضوری، تخته و گچ و ارتباط چهره‌به‌چهره و با هم زندگی کردن جزو اصول آموزشی آن‌هاست و از امکانات ارتباطی جهان امروز کمترین استفاده را می‌برند. این پدیده در واقع واکنشی است به کلیه‌ی ارتباطات مجازی که تنهایی و دور بودن از جمع، در آن یک اصل پایدار شده است.

ارزشیابی در فضای مجازی

یکی از تجربه‌های جدید در مبحث یاددهی-یادگیری و آموزش در فضای غیر حضوری، ارزیابی آموخته‌های دانش‌آموزان است. به یقین، دانش‌آموزی که در منزل نشسته و سؤالات امتحانی را روبه‌روی خود دارد و تنها خودش را می‌بیند، این فکر در او ایجاد می‌شود که آیا نمی‌توانم از کتاب درسی یا جزوه‌ی کلاسی که پهلوی متن قرار دارد، استفاده کنم؟ آیا پاسخ این سؤال را تلفنی می‌توانم از دوست هم کلاسی‌ام بپرسم؟ در آزمون‌های بعدی ممکن است دانش‌آموزان به این فکر بیفتند که آیا می‌توانیم یک گروه واتس‌اپ بسازیم و پاسخ سؤالات را در آن برای همه بگذاریم؟ ما که می‌خواهیم ارزشیابی شویم، چرا این کارها را نکنیم. گرچه نمی‌توان این‌گونه افکار را برای همه تعمیم داد، لیکن آزمون معمولی به صورت تستی، تا حتی تشریحی، در فضای مجازی چندان نتایج معتبری ندارد. پس چه باید کرد؟

در همین مدت کوتاه راه‌های متفاوتی پیشنهاد شده‌اند؛ مثلاً تعدادی سؤال تستی. هر کدام برای جواب کمتر از یک دقیقه وقت دارند؛ به گونه‌ای که اصلاً دانش‌آموز فرصت باز کردن کتاب یا تماس با دیگری را ندارد و هر آنچه را به ذهنش رسید، باید علامت بزند. راه دیگر می‌تواند طراحی سؤالات استدلالی و کاربردی باشد؛ به خصوص در پایه‌ی ششم که جواب یک راه‌حل نیست. دانش‌آموز خودش باید از آموخته‌هایش برداشت کند تا به تجربه‌هایش توجه کند.

برخی آزمون‌هایی توانند برای عده‌ای از دانش‌آموزان به صورت نامشخص و شفاهی برگزار شوند و دانش‌آموزان در یک زمان مشخص، دانش‌آموزان با حضور مجازی، سؤالات آموزگار را بشنوند و به آن‌ها پاسخ دهند و تصویر آن هم در برابر آموزگار قرار داشته باشد.

این امکان هم وجود دارد که عده‌ای از دانش‌آموزان، با رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی، مثلاً یک‌سوم افراد کلاس، در مدرسه برای آزمون حضور یابند و در سر کلاس امتحان بدهند؛ حتی با هماهنگی مدیر مدرسه و با استفاده از فضای باز مدرسه.

به نظر شما بهترین روش کدام است؟

شاهد و ناظرند و می‌توانند سؤال و پرسش و پاسخ داشته باشند. حتی آموزگار تک‌تک دانش‌آموزان را در صورت نیاز می‌بیند.

دیگر نرم‌افزار آموزشی «اسکای روم» است. برخی هم سعی می‌کنند روش یادگیری معکوس را در فضای آنلاین و برخط کلاس اجرا کنند؛ به گونه‌ای که با هماهنگی خود دانش‌آموزان، هر کدام درس مورد نظر را از قبل مطالعه کنند، با آمادگی در کلاس آنلاین حاضر شوند و هر کس دریافت خود را از بخش‌هایی از درس بیان کند.

برخی دیگر سؤال و ایراد مطرح کنند. عده‌ای دیگر پاسخ بدهند و آموزگار در پایان جمع‌بندی کند. در این مدل کلاس، هر دانش‌آموز باید در کنار دستش یک دفتر یادداشت و خودکار داشته باشد و خلاصه و چکیده‌ی هر بخش از بحث را که آموزگار به آن اشاره دارد، یادداشت کند. هر از گاه آموزگار می‌پرسد شما دانش‌آموزان عزیز خلاصه‌ی برداشتتان از این قسمت چه بوده و چه نوشته‌اید؟ بلند بخوانید. در این روش آموزگار یکی دو بار نام برخی از افراد را صدا می‌زند و به نوعی حضورشان را کنترل می‌کند.

مناسب است از قبل به دانش‌آموزان تذکر داده شود که گوشه‌ای از خانه و یک اتاق در بسته را، به دور از تلفن ثابت و تلویزیون و سر و صدا، برای دیدن و شنیدن درس‌ها انتخاب کنند و محل مطمئنی را به این کار اختصاص دهند. اگر برادر و خواهری دارند که آن‌ها هم دانش‌آموز هستند، با آن‌ها هماهنگ کنند که زمان دیدن آموزش آن‌ها در دو وقت جدا یا در دو مکان فاصله‌دار از هم در خانه باشد. مناسب است که پدر یا مادر نیز بر این آموزش نظارت داشته باشند.

بر خط

مدل دیگر برای اجرای طرح درس در فضای مجازی، روش «آن‌لاین» و برخط است که در آن هم‌زمان آموزگار و دانش‌آموزان در فضای مجازی حضور دارند. امروزه برترین نرم‌افزار آموزش الکترونیکی، «مودل فارسی»^۱ است که به صورت یک تالار گفت‌وگو و به شکل زنده، آموزگار و دانش‌آموزان را با هم و در کنار هم، همراه با صدا و تصویر، گرد می‌آورد. دانش‌آموزان کلیه‌ی رفتارها و صدای آموزگار خود را در کلاس یا آزمایشگاه

پی‌نوشت

1. moodle farci